

KORZYŚCI WYNIKAJĄCE Z WYBORU FORMY UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO I ZDROWOTNEGO ROLNIKÓW PROWADZĄCYCH POZAROLNICZĄ DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ

Daniela Zabielska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Abstrakt. W opracowaniu przedstawiono i porównano różne warianty wyboru formy ubezpieczenia w KRUS i ZUS rolników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Na przykładzie wybranego rolnika przedsiębiorcy wykazano wymierne korzyści finansowe, jakie może uzyskać ubezpieczony, wybierając właściwy sposób ubezpieczenia. Wybór optymalnego sposobu podlegania ubezpieczeniu jest kwestią indywidualną dla każdego przedsiębiorcy. Zaprezentowano także opinie 50 rolników z województwa podlaskiego na temat doświadczeń związanych z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej. Najczęściej rolnicy przedsiębiorcy wybierali ubezpieczenie w KRUS. Badani producenci rolności często ograniczali skalę prowadzonej przez siebie działalności pozarolniczej, aby nie przekroczyć kwoty granicznej należnego podatku dochodowego, uprawniającej do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym.

Słowa kluczowe: ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, rolnictwo, pozarolnicza działalność gospodarcza

WSTĘP

W ciągu ostatnich kilkunastu lat razem z rozwojem gospodarczym nastąpiły zmiany w funkcjonowaniu polskich producentów rolnych. Powstał widoczny podział gospodarstw na dwie grupy. Pierwszą stanowią duże gospodarstwa towarowe produkujące produkty rolne wysokiej jakości. Dysponują one znacznym

kapitałem i zachowując płynność finansową, wprowadzają swoje towary na rynek. Drugą grupę tworzą niewielkie gospodarstwa rolne produkujące głównie na własne potrzeby. Nie mają one perspektyw rozwojowych ani szans na modernizację. Praca w rolnictwie przynosi zbyt małe dochody, dlatego coraz więcej osób planuje rozpoczęcie dodatkowej działalności gospodarczej. Ważne jest wspieranie mechanizmów dających możliwość uzyskiwania dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu dla rolników. Pomoc doradcza, szkoleniowa i finansowa ze środków Unii Europejskiej daje dużą szansę dla tych, którzy chcieliby spróbować prowadzić własne przedsiębiorstwo.

Rolnik, który rozpoczyna prowadzenie działalności gospodarczej podlega takim samym obowiązkom nakładanym przez przepisy prawne, jak każdy podmiot prowadzący działalność pozarolniczą. Początkujący przedsiębiorca będzie musiał dokonać wyboru formy opodatkowania dochodów oraz sposobu podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu.

METODY BADAŃ

Cel i zakres badań

Celem opracowania jest określenie korzyści osiąganych przez rolników z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, w zależności od sposobu podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu. Na podstawie przykładowych danych dokonano kalkulacji opłacalności wyboru konkretnej formy ubezpieczenia przez rolnika przedsiębiorcę. W celu uzyskania opinii rolników na temat doświadczeń związanych z prowadzeniem działalności pozarolniczej zastosowano metodę wywiadu standaryzowanego z wykorzystaniem kwestionariusza. Badania przeprowadzono z 50 właścicielami indywidualnych gospodarstw rolnych, którzy prowadzili dodatkowo działalność gospodarczą na terenie powiatów łomżyńskiego, grajewskiego i kolneńskiego (województwo podlaskie) wiosną 2012 roku. Uzyskane w trakcie badań informacje poddano weryfikacji formalnej i merytorycznej.

Ubezpieczenie społeczne i zdrowotne rolników rozpoczynających działalność gospodarczą

Rozpoczęcie dodatkowej, pozarolniczej działalności gospodarczej¹ przez rolnika² wiąże się z koniecznością wyboru sposobu podlegania ubezpieczeniu w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) lub Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (ZUS). Wyboru tego należy dokonać w momencie złożenia wniosku o wpis do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG).

Rolnik – przyszły przedsiębiorca może podlegać ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu na trzy sposoby:

- ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w KRUS,
- ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w ZUS na zasadach preferencyjnych,
- ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w ZUS.

Warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w sytuacji równoczesnego prowadzenia działalności rolniczej i pozarolniczej działalności gospodarczej reguluje art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników³. Stanowi on, że rolnik lub domownik, który podlegał w pełnym zakresie ubezpieczeniu rolniczemu nieprzerwanie przez co najmniej trzy lata, rozpocznie prowadzenie działalności gospodarczej może nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- złoży w KRUS oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego w ciągu 14 dni od rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej,
- nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym,

¹ Pozarolnicza działalność gospodarcza to działalność gospodarcza prowadzona na terytorium RP przez osoby fizyczne w oparciu o ustawę o swobodzie działalności gospodarczej, z wyłączeniem wspólników spółek prawa handlowego oraz osób prowadzących działalność w zakresie wolnego zawodu, w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych – art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz.U. 2008 nr 50, poz. 291 z późn. zm.

² Rolnik to pełnoletnia osoba fizyczna, zamieszkująca i prowadząca na terytorium RP, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej (w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej), w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych. Rolnikiem jest także osoba, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia – art. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz.U. 2008 nr 50, poz. 291 z późn. zm.

³ Ustawa z dnia 20 grudnia 1990r o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz.U. 2008 nr 50, poz. 291 z późn. zm.



- nie posiada ustalonego prawa do emerytury lub renty albo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego,
- kwota jego należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności za poprzedni rok podatkowy nie przekracza określonej kwoty granicznej⁴.

Kwotę należnego podatku dochodowego rolnik obowiązany jest udokumentować oświadczeniem albo zaświadczeniem wydanym przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego, które należy złożyć w KRUS do 31 maja każdego roku. Należy pamiętać, że nie zachowanie terminu złożenia dokumentu może skutkować ustaniem ubezpieczenia w KRUS. Termin ten jest nieprzekraczalny, jednakże w sytuacjach losowych można wnieść prośbę o przywrócenie terminu na złożenie oświadczenia lub zaświadczenia o wysokości należnego podatku. Dotyczy to jedynie trudnych i niemożliwych do przewidzenia sytuacji, takich jak np. ciężka choroba, wypadek [Kłós et al. 2012, s. 177, 178]. Wysokość dochodu (przychodu) uzyskanego z prowadzonej działalności gospodarczej, od którego zależy podatek dochodowy, ma istotne znaczenie przy ustalaniu prawa do dalszego podlegania ubezpieczeniu w KRUS. Jeżeli kwota tego podatku przekroczy roczną kwotę graniczną lub nie zostanie zachowany termin złożenia odpowiedniego dokumentu, ubezpieczenie rolnika przedsiębiorcy ustanie z dniem, do którego był zobowiązany złożyć oświadczenie lub zaświadczenie, chyba że ubezpieczony zaprzestał prowadzenia działalności gospodarczej w sposób trwały lub okresowy przed upływem tego terminu. Opłacanie KRUS przez rolników prowadzących równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą jest możliwe tylko przy działalności na niewielką skalę, będącej jedynie dodatkiem do działalności rolniczej.

Składki na ubezpieczenie społeczne rolników są płacone w okresach kwartalnych, a ich wysokość jest uzależniona od wielkości gospodarstwa rolnego. Składka podstawowa na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę podlegającą ubezpieczeniu społecznemu z mocy ustawy, która równocześnie prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, jest należna w podwójnym wymiarze. Wysokość składki wynosi 10% emerytury podstawowej. Rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 50 ha przeliczeniowych, opłaca dodatkową składkę miesięczną⁵. Miesięczna składka na ubezpieczenie

⁴ Roczna kwota graniczna, podlega corocznej waloryzacji wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem i jest ogłaszana w Monitorze Polskim. Kwota graniczna za 2012 rok wynosi 3011 zł – obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie rocznej kwoty granicznej, M.P. 2012 nr 0, poz. 274.

⁵ Dodatkowa składka miesięczna wynosi: 12% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych do 100 ha przeliczeniowych; 24% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar

wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie za osobę prowadzącą działalność gospodarczą jest opłacana w pojedynczej wysokości. Wysokość miesięcznej składki na ubezpieczenie społeczne na jeden lub kilka kolejnych kwartałów ogłasza na jest przez prezesa ZUS w Monitorze Polskim. Obowiązkiem każdego płatnika jest samodzielne śledzenie zmian poziomu stawek oraz opłacenie ich w wysokości aktualnie obowiązującej.

Od 1 lutego 2012 roku obowiązują nowe przepisy dotyczące ubezpieczenia zdrowotnego rolników. Składkę zdrowotną płacą rolnicy za każdą osobę objętą ubezpieczeniem w gospodarstwie w wysokości 1 zł za każdy pełny hektar przeliczeniowy użytków rolnych w gospodarstwie rolnym. Nie dotyczy to gospodarzy objętych ubezpieczeniem zdrowotnym, którzy prowadzą działalność rolniczą na gruntach rolnych poniżej 6 ha przeliczeniowych, ponieważ ich składki opłaca KRUS⁶. Właściciele indywidualnych gospodarstw rolnych, prowadzący dodatkowo przedsiębiorstwo, podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu wyłącznie z tytułu działalności rolniczej.

Rolnik, który rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności i nie spełni warunków do pozostania w KRUS, ma obowiązek płacić składki do ZUS, gdzie będzie traktowany jak każdy inny przedsiębiorca. W przypadku gdy jest to jego pierwsza działalność gospodarcza lub od ostatnio prowadzonej działalności minęło 60 miesięcy kalendarzowych, może skorzystać z niższych preferencyjnych stawek ubezpieczenia społecznego. Nie mogą z nich korzystać wspólnicy spółek jawnych, komandytowych i partnerskich, jednoosobowy wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, twórcy, artyści oraz osoby współpracujące z osobami prowadzącymi działalność. Preferencyjne składki są niedostępne również dla tych osób, które w ramach własnej działalności chcą świadczyć usługi na rzecz byłego pracodawcy [Wojas 2011, s. 130]. Zasady preferencyjnego ubezpieczenia w ZUS przysługują przez okres 24 miesięcy od momentu założenia działalności gospodarczej. Po tym okresie przedsiębiorca będzie opłacać składki na zasadach ogólnych. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi 30% minimalnego wynagrodzenia⁷. Osoba prowadząca działalność gospodarczą obowiązkowo podlega ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu

użytków rolnych powyżej 100 ha przeliczeniowych do 150 ha przeliczeniowych; 36% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 150 ha przeliczeniowych do 300 ha przeliczeniowych; 48% emerytury podstawowej – w przypadku gdy gospodarstwo rolne obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 300 ha przeliczeniowych.

⁶ Ustawa z dnia 13 stycznia 2012 r. o składkach na ubezpieczenie zdrowotne za 2012 rok, Dz.U. 2012 nr 0, poz. 123.

⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2012 roku, Dz.U. 2011 nr 192, poz. 1141.



od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej do momentu zaprzestania jej wykonywania. Ubezpieczenie chorobowe dla osób prowadzących działalność gospodarczą jest dobrowolne [Beliczyńska, Bobak 2011, s. 9]. Rolnik przedsiębiorca obowiązkowo podlega ubezpieczeniu zdrowotnemu, którego podstawa stanowi 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia⁸. Zgłoszenia do ubezpieczeń dokonuje się na formularzu ZUS ZUA, w ciągu 7 dni od momentu rozpoczęcia działalności gospodarczej, we właściwej jednostce terenowej ZUS. Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne osoba prowadząca działalność gospodarczą wykazuje w deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA⁹. Należy ją złożyć do 10. dnia danego miesiąca za poprzedni miesiąc. W tym terminie należy również opłacić składki. Jeżeli rolnik przedsiębiorca jest płatnikiem składek za inne osoby, to dokumenty rozliczeniowe składa i opłaca składki do 15. dnia danego miesiąca za miesiąc poprzedni [Małkowska, Jacewicz 2009, s. 99]. Osoby prowadzące działalność gospodarczą, opłacające składki wyłącznie za siebie od 30% minimalnego wynagrodzenia, są zwolnione z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej, jeżeli zmiany wynikają wyłącznie z aktualizacji minimalnego lub przeciętnego wynagrodzenia¹⁰.

Składki ZUS na zasadach ogólnych muszą opłacać rolnicy przedsiębiorcy, którzy nie spełnią warunków podlegania ubezpieczeniu w KRUS lub ZUS według stawek preferencyjnych. Rolnik, który przekroczył chociaż o jedną złotówkę limit należnego podatku dochodowego z tytułu prowadzonej działalności, musi przenieść się do ZUS lub zrezygnować z działalności gospodarczej. Producent rolny, który chce nadal podlegać ubezpieczeniu rolniczemu i zrezygnował z pozarolniczej działalności, kolejną działalność będzie mógł podjąć dopiero po upływie trzech lat prowadzenia gospodarstwa rolnego i opłacania składek w KRUS.

Podstawę wymiaru składek stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa niż 60% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia przyjętego do ustalania kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek emerytal-

⁸ Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 stycznia 2012 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, w czwartym kwartale 2011 roku, M.P. 2012 nr 0, poz. 43.

⁹ Wzory formularzy oraz kody wykorzystywane przy ich wypełnianiu zostały opublikowane w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2009 r. w sprawie określania wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz innych dokumentów, Dz.U. 2009 nr 186, poz. 1444 z późn. zm.

¹⁰ Art. 47 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. 2009 nr 205, poz. 1585 z późn. zm.

no-rentowych¹¹. Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w 2012 roku stanowiła kwota 2115,60 zł. Z kolei podstawa na ubezpieczenie zdrowotne wynosiła 2828,31 zł i była taka sama niezależnie od tego, czy ubezpieczenie jest na zasadach ogólnych, czy preferencyjnych.

Osoby prowadzące działalność gospodarczą, opłacające składki do ZUS, muszą również uiszczać składki na Fundusz Pracy, jeśli podstawa ich wymiaru w przeliczeniu na okres miesiąca stanowi co najmniej minimalne wynagrodzenie za pracę. Osoby podlegające ubezpieczeniu społecznemu na zasadach preferencyjnych nie opłacają składki na Fundusz Pracy.

WYNIKI BADAŃ

Porównanie oferty ubezpieczeniowej KRUS i ZUS dla rolników

W opracowaniu dokonano kalkulacji wyboru formy ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego rolników rozpoczynających prowadzenie dodatkowo działalności gospodarczej. Analizę najbardziej korzystnego sposobu ubezpieczenia przedstawiono na przykładzie rolnika przedsiębiorcy prowadzącego gospodarstwo rolne o powierzchni 30 ha przeliczeniowych, który dodatkowo, w celu uzupełnienia dochodu, świadczy usługi pozarolnicze wspomagające produkcję roślinną. Działalność gospodarczą będzie prowadził przez okres pięciu lat.

Tabela 1 prezentuje wysokość składek ubezpieczeniowych dla rolnika przedsiębiorcy w zależności od wyboru formy ubezpieczenia w KRUS lub ZUS. Ukazuje ustawowe różnice między ubezpieczeniami oraz przedstawia ogólne wnioski co do korzyści wynikających ze stosowania tych form. Przed podjęciem decyzji o wyborze sposobu ubezpieczenia przyszły przedsiębiorca powinien dokonać symulacji na podstawie przewidywanych kosztów składek występujących w danym sposobie ubezpieczenia. Wybór formy ubezpieczenia powinien być poprzedzony stosowną kalkulacją. Tabela 1 przedstawia miesięczne koszty ubezpieczenia producentów rolnych prowadzących dodatkowo działalność gospodarczą według stawek obowiązujących w II kwartale 2012 roku. W omawianym przykładzie najmniej korzystne jest ubezpieczenie na zasadach ogólnych w ZUS, gdzie składka wynosi 929,43 zł. Jeżeli rolnik przedsiębiorca wybierze preferencyjne ubezpieczenie w ZUS, to przez 24 miesiące będzie płacił składkę miesięczną

¹¹ Obwieszczenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 grudnia 2011 r. w sprawie kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w roku 2012 oraz przyjętej do jej ustalania kwoty prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia. Kwota prognozowanego miesięcznego wynagrodzenia wynosi 3526 zł, M.P. 2011 nr 115, poz. 1160.



TABELA 1. Miesięczne koszty ubezpieczenia w KRUS i ZUS w II kwartale 2012 roku rolników prowadzących działalność gospodarczą

Wyszczególnienie	Ubezpieczenie w KRUS (zł)	Ubezpieczenie w ZUS (zł)	Ubezpieczenie preferencyjne w ZUS (zł)
Ubezpieczenie emerytalne	160,00	412,97	87,84
Ubezpieczenie rentowe		169,25	36,00
Ubezpieczenie wypadkowe	42,00	51,83	11,03
Ubezpieczenie chorobowe		40,83	8,69
Razem ubezpieczenie społeczne	202,00	674,88	143,56
Ubezpieczenie zdrowotne	30,00	254,55	254,55
Razem ubezpieczenie społeczne + zdrowotne	232,00	929,43	398,11
Razem ubezpieczenie społeczne + zdrowotne przez okres pięciu lat ^a	$(232 \times 12 \text{ m-cy}) \times 5 \text{ lat} = 13\ 920^b$	$(929,43 \times 12 \text{ m-cy}) \times 5 \text{ lat} = 55\ 765,80$	$(398,11 \times 12 \text{ m-cy}) \times 2 \text{ lata} = 9\ 554,64$ $(929,43 \times 12 \text{ m-cy}) \times 3 \text{ lata} = 33\ 459,48$ 9 554,64 + 33 459,48 = 43 014,12

^a Przy założeniu, że koszt ubezpieczenia byłby taki sam przez okres pięć lat jak w II kwartale 2012 roku.

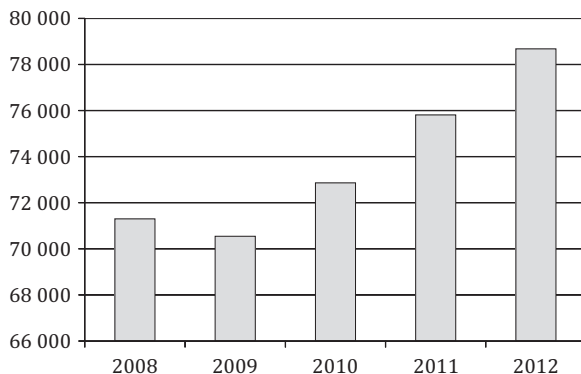
^b Jeżeli rolnik nie przekroczy kwoty granicznej należnego podatku dochodowego do urzędu skarbowego. W 2012 roku była to kwota 3011 zł.

Źródło: Opracowanie własne.

w wysokości 398,11 zł. Jest to druga co do opłacalności forma ubezpieczenia. Najbardziej korzystny jest wybór ubezpieczenia rolniczego (232 zł miesięcznie). Rolnik prowadzący dodatkowo działalność gospodarczą przez okres pięciu lat, podlegający ubezpieczeniu w ZUS na zasadach ogólnych, zapłaci składki na swoje ubezpieczenie w wysokości 55 765,80 zł, co stanowi 40,09% więcej w stosunku do rolnika przedsiębiorcy podlegającego ubezpieczeniu w KRUS. Dla osób prowadzących małe gospodarstwa, szukających dodatkowego dochodu z prowadzenia działalności na niewielką skalę, ubezpieczenie w ZUS stanowiłoby zbyt duże obciążenie finansowe.

Rysunek 1 prezentuje liczbę osób, które podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz równocześnie prowadzą dodatkowo działalność gospodarczą, na koniec I kwartału w latach 2008–2012.

Rolnicy przedsiębiorcy opłacający ubezpieczenie rolnicze ponoszą dużo niższe koszty niż pozostali ubezpieczeni w ZUS. Wobec tego wiele osób zastanawia się nad możliwością podlegania ubezpieczeniu w KRUS. Liczba rolników



RYSUNEK 1. Liczba rolników podlegających ubezpieczeniu społecznemu, prowadzących równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą na koniec I kwartału w latach 2008–2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Biura Ubezpieczeń Centrali KRUS*.

*Serwis internetowy Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego <http://www.krus.gov.pl>.

rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej i decydujących się na ubezpieczenie rolnicze z roku na rok rośnie. W I kwartale 2008 roku w całej Polsce dodatkowo własny biznes prowadziło 71 300 producentów rolnych, zaś I kwartale 2012 roku liczba ta wzrosła o 10,34% i wynosiła 78 675 osób ubezpieczonych w KRUS.

Opinie rolników związane z wyborem formy ubezpieczenia w KRUS czy ZUS

Badaną grupę stanowią rolnicy, którzy rozpoczęli prowadzenie pozarolniczej jednoosobowej działalności gospodarczej. Badania miały na celu określenie przyczyn, które zadecydowały o wyborze danej formy ubezpieczenia. Zapytano producentów rolnych, jakie powody wpłynęły na decyzję o wyborze sposobu podlegania ubezpieczeniom.

W tabeli 2 przedstawiono czynniki, które wpłynęły na podjęcie decyzji o wyborze formy ubezpieczenia. Najczęstszą przyczyną, dla której rolnicy przedsiębiorcy decydowali się na wybór danej formy ubezpieczenia, była niska kwota miesięcznych składek na ubezpieczenie (82% badanych). Zachęciło to do podjęcia ryzyka, szczególnie młodych i przedsiębiorczych rolników. Producenci rolni często korzystali z dofinansowania w ramach Programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW), gdzie zgłaszali projekty głównie w zakresie drobnych usług dla gospodarstw rolnych. Zaledwie 8% rolników zdecydowało się na wybór ubezpieczenia, kierując się prostotą w opłacaniu składek. Z kolei 6% badanych decyzję o wyborze KRUS czy ZUS podjęło, biorąc pod uwagę trudności związane z załatwianiem



TABELA 2. Czynniki wpływające na decyzję rolnika o wyborze formy ubezpieczenia

Rodzaj czynnika	Udział odpowiedzi (%)
Niska składka ubezpieczenia	82
Łatwość w opłacaniu składki	8
Mało formalności związanych z zarejestrowaniem do ubezpieczenia	6
Inne	4
Razem	100

Źródło: Opracowanie własne.

formalności w urzędach. Inne czynniki, a wśród nich m.in. możliwość ustawowa skorzystania z danej formy ubezpieczenia, były główną przyczyną rozpoczęcia działalności gospodarczej tylko w przypadku 4% badanych rolników.

W tabeli 3 przedstawiono formę ubezpieczenia jaką wybrali rolnicy, którzy rozpoczęli prowadzenie działalności gospodarczej. Najczęściej producenci rolni rozpoczynający prowadzenie działalności gospodarczej wybierali ubezpieczenie rolnicze (94%). Wynika to z faktu, że składki miesięczne płacone do KRUS są dużo niższe niż w ZUS. Przedsiębiorcy rzadziej płacili ubezpieczenie na zasadach ogólnych w ZUS. Z reguły dotyczyło to rolników, którzy przekroczyli kwotę graniczną należnego podatku dochodowego (4%). Zaledwie 2% badanych zdecydowało się na ubezpieczenie w ZUS na zasadach preferencyjnych. Przeważnie byli to rolnicy, którzy rozpoczynając prowadzenie działalności gospodarczej, nie spełnili warunków do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym, a wcześniej nie prowadzili działalności gospodarczej.

TABELA 3. Forma ubezpieczenia podatników prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą

Forma ubezpieczenia	Udział odpowiedzi (%)
Ubezpieczenie KRUS	94
Ubezpieczenie ZUS	4
Ubezpieczenie ZUS (na zasadach preferencyjnych)	2
Razem	100

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli 4 przedstawiono plany rolników dotyczące zwiększenia skali prowadzonej działalności gospodarczej. Tylko niewielka część gospodarzy decyduje się na rozszerzenie prowadzonej dodatkowo działalności pozarolniczej (30% odpowiedzi). Dotyczy to rolników, którzy rozwinęli na tyle prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą, że może ona stanowić nowe samodzielne źródło dochodów. Zdarza się, że nowe przedsięwzięcie jest bardziej dochodowe i wymaga od

TABELA 4. Plany rolników przedsiębiorców związane ze zwiększeniem skali prowadzonej działalności gospodarczej

Rodzaj podmiotu	Udział odpowiedzi (%)
Tak	30
- ale tylko do wysokości kwoty granicznej	28
- ponieważ nie ma dla mnie znaczenia, czy przejdę na ubezpieczenie ZUS	2
Nie	70
- ponieważ nie chcę przekroczyć kwoty granicznej	62
- inne powody	8
Razem	100

Źródło: Opracowanie własne.

przedsiębiorcy ograniczenia dotychczasowej produkcji rolnej, a nawet rezygnacji z niej. Dla tych przedsiębiorczych rolników przekroczenie kwoty granicznej nie stanowi problemu. Pozostali rolnicy (70%) prowadzący działalność nie planują zbyt rozwijać swojej działalności gospodarczej, ponieważ chcą pozostać w ubezpieczeniu rolniczym. Wiąże się to z faktem, że składki na ubezpieczenie rolnicze są dużo niższe, a przeniesienie ubezpieczenia do ZUS spowodowałoby nieopłacalność prowadzonej działalności. Dlatego groźba zmiany ubezpieczenia powoduje ograniczenie działalności gospodarczej i rezygnację z możliwości uzyskania większego dochodu (62% badanych).

Badani rolnicy nie chcą rezygnować z ubezpieczenia rolniczego, a przez to rozwijać bardziej swojej działalności. Często możliwość uzyskania dofinansowania unijnego wiąże się z posiadaniem ubezpieczenia w KRUS.

WNIOSKI

W opracowaniu przedstawiono różne sposoby podlegania ubezpieczeniu społecznemu i zdrowotnemu oraz ich ocenę na wybranym przykładzie. Zaprezentowano opinie rolników na temat doświadczeń związanych z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. Wybór optymalnej formy ubezpieczenia jest kwestią indywidualną dla każdego przedsiębiorcy, uzależnioną od wielu czynników. Najważniejszym z nich jest wysokość opłacanych składek oraz ustawowa możliwość skorzystania z danej formy podlegania ubezpieczeniu. Najmniej korzystne jest ubezpieczenie na zasadach ogólnych w ZUS, gdzie kwota miesięcznego ubezpieczenia wynosi 929,43 zł i jest większa od składki na ubezpieczenie rolnicze w przeliczeniu na miesiąc o 697,43 zł.



2. Najczęściej wybieraną formą ubezpieczenia przez ankietowanych rolników jest ubezpieczenie rolnicze. W I kwartale 2012 roku w Polsce dodatkowo działalność gospodarczą prowadziło 78 675 producentów rolnych. Nieprzerwane długoletnie ubezpieczenie w KRUS jest niezbędnym warunkiem do uzyskania wielu świadczeń oraz niektórych płatności z funduszy unijnych.
3. Rolnicy przedsiębiorcy często ograniczają skalę prowadzonej działalności gospodarczej, aby nie przekroczyć kwoty granicznej należnego podatku dochodowego wpłaconego do urzędu skarbowego.

Spis literatury

- BELICZYŃSKA M., BOBAK A. 2011: ZUS – obowiązki pracodawcy jako płatnika, Wszechnica podatkowa, Kraków.
- MAŁKOWSKA D., JACEWICZ A. 2009: Kadry i płace 2009, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk.
- KŁOS M., KOZŁOWSKA M., WRZASK D. 2012: Obowiązki zakładów pracy wobec ZUS w 2012 roku, Wydawnictwo Podatkowe GOFIN, Gorzów Wielkopolski.
- Obwieszczenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 grudnia 2011 r. w sprawie kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w roku 2012 oraz przyjętej do jej ustalania kwoty prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia, M.P. 2011 nr 115, poz. 1160.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2012 r. w sprawie rocznej kwoty granicznej, M.P. 2012 nr 0, poz. 274.
- Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 stycznia 2012 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, w czwartym kwartale 2011 roku, M.P. 2012 nr 0, poz. 43.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2009 r. w sprawie określania wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze oraz innych dokumentów, Dz.U. 2009 nr 186, poz. 1444 z późn. zm.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2012 r., Dz.U. 2011 nr 192, poz. 1141.
- Ustawa z dnia 13 stycznia 2012 r. o składkach na ubezpieczenie zdrowotne za 2012 rok, Dz.U. 2012 nr 0, poz. 123.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. 2009 nr 205, poz. 1585 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, Dz.U. 2008 nr 50, poz. 291 z późn. zm.
- WOJAS M. 2011: Wynagrodzenia i inne świadczenia na rzecz pracowników – dokumentacja i ewidencja księgowa, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.



THE BENEFITS OF CHOICE IN THE FORM OF SOCIAL AND HEALTH SECURITY OF FARMERS WHOSE RUN NON-AGRICULTURAL BUSINESSES

Abstract. The elaboration presents the comparison of different options to choose the form of insurance in the Agricultural Social Insurance Fund (ASIF) or in the Social Insurance Institution (SII) for farmers whose run non-agricultural businesses. The selected farmer entrepreneurs demonstrated financial benefits they can get insured in connection with the selection of the proper way of insurance. The optimal way of being insured is an individual matter for each farmer. The elaboration presents the views of 50 farmers from the Podlasie Province on the experience gained from conducting economic activity. The most of farmers entrepreneurs chose ASIF insurance. The farmers often have limited the scale of their non-agricultural activities, in order no to exceed the threshold amount of income tax payable, empowering you to remain in agricultural insurance.

Key words: social and health security, agriculture, non-agricultural activity



